

37. Elintarvikekeskus

Elintarvikekeskuksen toiminnasta v. 1948 annettu kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Elintarvikekeskuksen lautakunta. Lautakuntaan kuuluivat v. 1948 seuraavat henkilöt: puheenjohtajana kotitalousneuvos K. H. Laine ja varapuheenjohtajana lääketieteen lisen-siaatti U. E. Tötterman sekä jäsenenä toimitusjohtaja J. Heitto, kirjaltaja A. E. Katra, rouva M. M. Kulonen, rouva H. E. Skogström, taloudenhoitaja N. Väre, sosiaalitarkastaja S. Jacobsson ja toimitusjohtaja J. T. Soiro. Kaupunginhallituksen edustajana lautakun-nassa oli rahatoimenjohtaja E. v. Frenckell. Sihteerinä oli toimitusjohtaja T. E. Ekberg.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 10 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 74, saa-puneiden kirjeiden lukumäärä oli 2 309 ja lähteneiden 3 577.

Lautakunnan käsittelemistä ja päättämistä asioista mainittakoon seuraavat: päätet-tiin ¹⁾, että elintarvikekeskuksen laskut hyväksyy joko toimitusjohtaja T. E. Ekberg, kir-janpitäjä Y. E. Laesmaa tai kotitalousneuvos K. K. Laine ja että laitoksen rahatoimiston maksettavaksi asettamat shekit allekirjoittaa joko toimitusjohtaja Ekberg, kirjanpitäjä Laesmaa tai kotitalousneuvos Laine yhdessä kassanhoitaja E. Maijalan tai toimistoapu-laisen I. D. Hirkin kanssa sekä että laitoksen nimellä postitoimistoon saapuvat lähetykset kuittaa kirjanpitäjä Laesmaa yhdessä joko kassanhoitaja Maijalan tai toimistoapulaisen Hirkin kanssa tahi viimeksi mainitut yhdessä; päätettiin ²⁾ anoa 4 200 mk:n suuruinen lisämääräraha palkkiotilille; hyväksyttiin ³⁾ laitoksen kalustoluettelosta v. 1947 tehtävät poistot; työnantajain edustajiksi laitoksen tuotantokomiteaan valittiin ⁴⁾ toimitusjohtaja Ekberg, kirjaltaja Katra ja rouva Skogström sekä varalle kirjanpitäjä Laesmaa, rouva Kulonen ja taloudenhoitaja Väre; päätettiin ⁵⁾ kehittää kouluruokintaa asteettaisesti; v:n 1947 tilinpäätös hyväksyttiin ⁶⁾; päätettiin ⁷⁾ hankkia laitokselle kuorma-auto lop-puunkäytetyn tilalle; toimitusjohtajan esittämä laitoksen sääntöpalkkaisen henkilöstön ns. kuoppatasoitusehdotus hyväksyttiin ⁸⁾ määrätyin lisäyksin; kaupunginhallitukselle päätettiin ⁹⁾ lähettää esitys emännöitsijä H. L. Kaiskon vapauttamiseksi oikeuden hänelle langettamasta sakkomaksusta ja tämän sakkomaksun suorittamisesta kaupungin varoista; lautakunnan kertomus elintarvikekeskuksen toiminnasta v. 1947 hyväksyttiin ¹⁰⁾; kau-punginhallitukselle päätettiin ¹¹⁾ esittää Katariinankadun 2:n yleisen ruokalan lopettamis-ta; toimitusjohtajan tehtäväksi päätettiin ¹²⁾ antaa lausunnon laatiminen yhteistoimin-nassa laitoksen päälouottamusmiehen kanssa kaupunginhallituksen asettaman virkasääntö-komitean tarkistustöistä erinäisten viranhaltijoita ja työntekijöitä koskevien määräysten suhteen; tilinpäätös tammikuun 1 p:n ja maaliskuun 31 p:n 1948 väliseltä ajalta hyväk-syttiin ¹³⁾; Herttoniemen juurikasvaraston ylijäämävarastotilan vuokraus kulutuskaudeksi 1948/49 järjestettiin sekä varastoa koskevia maksuja korotettiin ¹⁴⁾; päätettiin ¹⁵⁾ vaihtaa loppuunkäytetty henkilöauto kunnolliseen paketti- tai henkilöautoon; toimitusjohtajan esitys esimesasemassa olevien vuosilomista hyväksyttiin ¹⁶⁾; kaupungin tilintarkastajien v:n 1947 kertomukseen perustuva lausunto hyväksyttiin ¹⁷⁾; päätettiin ottaa huomioon

¹⁾ Elint.lk. 19 p. tammik. 6 §. — ²⁾ S:n 19 p. tammik. 7 §. — ³⁾ S:n 19 p. tammik. 8 §. — ⁴⁾ S:n 19 p. tammik. 9 §. — ⁵⁾ S:n 26 p. helmik. 13 §. — ⁶⁾ S:n 12 p. maalisk. 16 §. — ⁷⁾ S:n 12 p. maalisk. 17 §. — ⁸⁾ S:n 12 p. maalisk. 18 §. — ⁹⁾ S:n 12 p. maalisk. 19 §. — ¹⁰⁾ S:n 23 p. huhtik. 22 §. — ¹¹⁾ S:n 23 p. huhtik. 23 §. — ¹²⁾ S:n 23 p. huhtik. 24 §. — ¹³⁾ S:n 11 p. kesäk. 28 §. — ¹⁴⁾ S:n 11 p. kesäk. 29 §. — ¹⁵⁾ S:n 11 p. kesäk. 30 §. — ¹⁶⁾ S:n 11 p. kesäk. 31 §. — ¹⁷⁾ S:n 11 p. kesäk. 33 §.

v:n 1949 tulo- ja menoarviossa korotettu kouluruoan hinta ¹⁾; vahvistettiin ²⁾ emännöitsijälle ja apulaisemännöitsijöille suoritettavat korvaukset heidän suorittaessaan ylimääräistä työtä; annettiin ³⁾ esitys kaupunginhallitukselle laitokseen perustettavasta talonmiehen ja kuudesta 18. palkkaluokkaan kuuluvasta varastotyöntekijän virasta ³⁾; tilinpäätös tammikuun 1 p:n ja kesäkuun 30 p:n 1948 väliseltä ajalta hyväksyttiin ⁴⁾; päätettiin ⁵⁾ anoa kaupunginhallitukselta ylitysoikeutta erinäisille tileille; päätettiin ⁶⁾ laitoksen toimintaperiaatteista; toimitusjohtajan erinäiset toimenpiteet kaupunginhallituksen virastotöiden rationalisoimiskursseilla saadun koulutuksen käytäntönsoveltamisesta hyväksyttiin ⁷⁾; toimitusjohtajan selostus kuluneen syksyn aikana suoritetuista juurikashankinnoista hyväksyttiin ⁸⁾; samoin hyväksyttiin toimitusjohtajan suorittamat hintojen tarkistukset ⁹⁾; laskelma lastenruokinnan aiheuttamien kustannusten hinnoitteluperusteista v:n 1949 ensi puoliskolla hyväksyttiin ¹⁰⁾; tilinpäätös tammikuun 1 p:n ja syyskuun 30 p:n väliseltä ajalta hyväksyttiin ¹¹⁾; v:n 1949 toimintaa silmällä pitäen päätettiin ¹²⁾, että laitoksen laskut hyväksyy joko toimitusjohtaja Ekberg, kirjanpitäjä Laesmaa tai kotitalousneuvos Laine ja että laitoksen nimellä postitoimistoon saapuvat lähetykset kuittaa kirjanpitäjä Laesmaa yhdessä joko kassanhoitaja Maijalan tai toimistoapulaisen Hirkin kanssa tai viimeksi mainitut yhdessä; kaupunginhallitukselle päätettiin ¹³⁾ tehdä esitys ruokatehtaan keittokattiloissa suoritettavan sekoituksen koneellistuttamisesta sekä sen yhteydessä koneellisen maidonnostolaitteen järjestämisestä; kaupunginhallitukselle päätettiin ¹⁴⁾ esittää eräiden uusien virkojen perustamista laitokseen; v:n 1949 talousarvio hyväksyttiin ¹⁵⁾.

Esityksiä kaupunginhallitukselle tehtiin asioista jotka koskivat: apulaisemännöitsijän viran perustamista virkamiesruokalaan ¹⁶⁾; laitoksen toimistoajan määräämistä klo 8.30—15.30 ¹⁷⁾; kaupungin viranhaltijain henkilökortiston uudelleen järjestämistä; Katariinankadun 2:n ruokalahuoneiston kunnostamista ja virkamiesruokailun siirtämistä tähän huoneistoon ¹⁸⁾; laitoksen käyttökeltvottoman henkilöauton myymistä tai muulle laitokselle luovuttamista ¹⁹⁾; sekä kahden myymäläapulaisen viran lakkauttamista tammikuun 1 p:stä 1949 lukien.

Muille virastoille tehdyistä esityksistä mainittakoon seuraavat: rahatoimenjohtajalle kouluruokaa koskevien sanomalehti uutisten johdosta ²⁰⁾; painatus- ja hankintatoimistolle konttorikoneiden hankinnasta; kansanhuoltoministeriön tekstiiliosastolle osto-oikeuden saamisesta virkamiesruokalan tarjoilijoiden työpukuihin tarvittavalle kangasmäärälle; kansanhuoltoministeriön metalliteollisuusosastolle raaka-aineostolupien varaamisesta; kansanhuoltoministeriön autotarvikeosastolle uuden kuorma-auton ostoluvan saamisesta; rakennustoimiston talorakennusosastolle ruokatehtaan korjaustöiden aloittamisesta ²¹⁾; sekä kestävyystutkimuksen toimittamisesta Herttoniemen juurikasvarastolle ²²⁾; kaupungin virkasääntökomitealle virkasäännön 1 §:n muutoksesta ²³⁾; Uudenmaan läänin liikevaihtoverotoimistolle laitoksen suorittaman liikevaihtoveron perusteiden tarkistamisesta ja huoltolautakunnan työtöville ruoan hinnan nostamisesta 85 mk:aan vuorokaudelta joulukuun 7 p:stä 1948 lukien.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle virkasääntökomitean mietinnöstä ²⁴⁾ ja kaupungin tilintarkastajien v:n 1947 tilintarkastusta koskevan kertomuksen johdosta ²⁵⁾.

Henkilökunta. Kertomusvuonna työskenteli laitoksessa yhteensä 254 henkilöä. Suurin samanaikainen henkilömäärä oli 182, josta sääntöpalkkaisia oli 104. Sääntöpalkkaisia erosi 9, joista 2 oli eläkeiän saavuttanutta. Muuten palkattuja erosi 99, mistä määrästä huomattava osa työskenteli kausiluontoisessa ahtaustyössä Herttoniemen juurikasvarastossa.

Vuoden aikana nimitettiin jäljempänä lueteltuihin virkoihin seuraavat henkilöt: keittiöapulaisen virkaan E. Patja ²⁶⁾, autonkuljettajan virkaan L. Heiskanen ²⁷⁾, ruokalanhoitajan virkoihin E. Sormunen ja K. Byman, apulaiskeittäjän virkoihin H. Björkqvist

¹⁾ Elint.lk. 11 p. kesäk. 34 §. — ²⁾ S:n 11 p. kesäk. 36 §. — ³⁾ S:n 13 p. elok. 40 §. — ⁴⁾ S:n 13 p. elok. 41 §. — ⁵⁾ S:n 24 p. syysk. 50 § ja 22 p. lokak. 57 §. — ⁶⁾ S:n 22 p. lokak. 56 §. — ⁷⁾ S:n 25 p. marrask. 60 §. — ⁸⁾ S:n 25 p. marrask. 61 §. — ⁹⁾ S:n 25 p. marrask. 62 §. — ¹⁰⁾ S:n 25 p. marrask. 63 §. — ¹¹⁾ S:n 25 p. marrask. 65 §. — ¹²⁾ S:n 21 p. jouluk. 70 §. — ¹³⁾ S:n 21 p. jouluk. 73 §. — ¹⁴⁾ S:n 24 p. syysk. 47 §. — ¹⁵⁾ S:n 24 p. syysk. 51 §. — ¹⁶⁾ S:n 19 p. tammik. 11 §. — ¹⁷⁾ S:n 23 p. huhtik. 21 §. — ¹⁸⁾ S:n 23 p. huhtik. 23 §. — ¹⁹⁾ S:n 11 p. kesäk. 30 §. — ²⁰⁾ S:n 19 p. tammik. 11 §. — ²¹⁾ S:n 23 p. huhtik. 25 § ja 11 p. kesäk. 35 §. — ²²⁾ S:n 13 p. elok. 43 §. — ²³⁾ S:n 11 p. kesäk. 33 §. — ²⁴⁾ S:n 23 p. huhtik. 24 §. — ²⁵⁾ S:n 11 p. kesäk. 33 §. — ²⁶⁾ S:n 19 p. tammik. 10 §. — ²⁷⁾ S:n 11 p. kesäk. 27 §.

ja H. Lappi, keittiöapulaisen virkoihin S. Falenius, E. Friström, H. Hämäläinen, H. Immonen, A. Järvenpää, M. Metso, S. Rantanen, M. Ståhlström, H. Tukiainen ja toimistoapulaisen virkaan V. A. Narvola ¹⁾. Pääkeittäjän virkaan L. Kangas, apulaiskeittäjän virkaan E. Friström sekä keittiöapulaisen virkoihin H. Tornberg, K. Boisman ja L. Karttunen ²⁾. Apulaisemännöitsijän virkaan A. Laiho, toimistoapulaisen virkaan H. Kivimäki, autonapumiehen virkoihin K. V. Palonen ja N. Vaahterlinna, varastomiehen virkaan V. Palin, ruokalanhoitajan virkaan O. Sarin sekä keittiöapulaisen virkoihin S. Korkeakoski, J. Kulmala, S. Ek, I. Erkkilä, H. Lind, L. Lindfors, A. Nikkanen, E. Silvennoinen, H. Siren ja E. Sorsa ³⁾.

Vuoden aikana erosivat elintarvikekeskuksen palveluksesta seuraavat henkilöt: ruokalanhoitaja F. Forsman ⁴⁾ maaliskuun 5 p:nä, autonkuljettaja A. Berglund ¹⁾ helmikuun 26 p:nä, toimistoapulainen H. A. Airaksinen ¹⁾ toukokuun 15 p:nä, apulaiskeittäjä M. Jokinen ¹⁾ elokuun 1 p:nä, varastomies A. Kiuru ³⁾ marraskuun 15 p:nä ja apulaiskeittäjä M. Kullberg ⁵⁾ joulukuun 31 p:nä.

Kiinteistö ja teknilliset välineet. Perusteelliset korjaustyöt ruokatehtaassa aloitettiin suunnitelman mukaisesti rakennustoimiston talorakennusosaston toimesta. Muutos- ja korjaustoiminta jatkui vuoden loppuun saakka ja seuraavat työt saatiin suoritetuiksi: ruoan kuljetusastioille varattiin pesutilaa ja -välineistöä, henkilökunnan ruokailuhuone järjestettiin ja henkilökunnan pukeutumishuoneet kunnostettiin, kuorma-autojen lastaus- ja purkauslaituria levennettiin ja pidennettiin, perunankuorimoo laajennettiin ja lihanpaloitteluhuone kunnostettiin ja varustettiin uudella metallisella lihanpaloittelupöydällä. Korjaus- ja valmisteluasteelle jäivät vuoden vaihteessa maidon jäädytys- ja kylmävarastohuoneet, kaksi keittokattilaa, kaksi sähköpaistinpannaa, lämpökaappi, paistouuni ja maalaustyöt.

Herttoniemen juurikasvarastolla suoritettiin kesän kuluessa tarpeelliset korjaukset ja hankittiin uudet metalliset kuljetuskärryt sekä kunnostettiin vanhat.

Elintarvikkeiden hankinta ja myynti. Hankinnat suoritettiin pääasiassa kausiostoina. Niinpä juurikasvit, sienet, marjat ja suolakalat hankittiin syyskesällä ja syksyllä. Hinnat olivat tällöin edullisimmat ja tarvikkeiden säilyminen oli taattua riittävän kunnollisten varastotilojen ansiosta. Ulkomaista hyvälaatuista lihaa saatiin kertomusvuonnakin ostaa kansanhuoltoministeriön toimesta kouluruokintaan käytettäväksi. Muu tarpeellinen liha ostettiin tukkumyyjiltä kaupungin teurastamosta. Siirtomaatavaraa ostettiin vain pienempiä erii kerrallaan, koska sitä oli riittävästi saatavissa. Tarvikkeita myytiin 5 kunnalliselle sairaalalle, kunnalliskodille, 20 opetuskeittiölle, 5 lastenkodille, 44 lastentarhalle, 22 kesäsiirtolalle ja sielullisesti sairaiden vastaanottokodille.

Tärkeimpien tarvikkeiden hankintamäärät olivat seuraavat:

Tarvike	kg	Tarvike	kg
Leipää	41 973	Lihaa	118 029
Jauhoja	36 580	(josta ulkomaista	36 151)
Suurimoja ja hiutaleita	65 342	Makkaraa	4 114
Makarooneja	10 420	Kalaa, tuoretta	4 073
Herneitä	65 756	» suolattua (silliä)	4 930
Sokeria	9 310	Puolukoita	20 140
Kahvinvastiketta	810	Sieniä	4 333
Kahvia	500	Sipulia	2 382
Keksejä	250	Suolaa	16 355
Margariinia	3 531		

Lisäksi hankittiin maitoa 422 960 l ja homogenisoitua maitoa 7 838 l sekä kuoritua maitoa 49 160 l. Piimää hankittiin 15 740 l ja pilsneriä 92 064 pl., talouskaljaa 27 240 pl. sekä muita virvoitusjuomia 30 725 pl. Samoin hankittiin tulitikkuja 3 500 pnt. ja tupakkaa 372 mill.

Keskusvaraston ym. myynnistä kertyi tuloja kaupungin omien laitosten osalta 17 259 940 mk eli 19.6 % v:n 1947 vastaavien lukujen ollessa 5 478 564 ja 8.7 % sekä muiden ostajien osalta 7 461 086 mk eli 8.5 %, v. 1947 7 222 606 mk ja 11.5 %.

¹⁾ Elint. lk. 13 p. elok. 39 §. — ²⁾ S:n 24 p. syysk. 48 §. — ³⁾ S:n 25 p. marrask. 64 §. — ⁴⁾ S:n 19 p. tammik. 10 §. — ⁵⁾ S:n 21 p. jouluk. 72 §.

Herttoniemen varastosta myytiin juurikasveja seuraavat kilogrammamäärät:

Ostaja	Perunaa	Lanttua	Porkkanaa	Puna-juurta	Kaalia	Yhteensä
Omat toimipaikat.....	532 079	22 215	15 547	2 800	25 137	597 778
Kaupungin laitokset	392 497	7 632	13 483	7 280	6 261	427 153
Muut	29 075	—	—	—	—	29 075
Myyty ylijäämä	226 721	—	—	—	—	226 721
Yhteensä	1 180 372	29 847	29 030	10 080	31 398	1 280 727

Juurikasvien ym. varastointi. V. 1947 hankituista juurikasveista oli vuoden vaihteessa varastossa 420 000 kg perunaa ja 52 000 kg muita juurikasveja. V. 1948 hankittiin lisää 2 300 000 kg perunaa ja muita juurikasveja 131 000 kg. Koko erä säilyi suhteellisen hyvin varastossa. Herttoniemen juurikasvarastosta käyttämättä jäänyt varastoila vuokrattiin entiseen tapaan alla mainituille vuokraajille seuraavia kilogrammamääriä varten: Kesko oy:lle 1 050 000 kg, Alkon ravintolat oy:lle 150 000 kg, Valtion viljavarastolle 100 000 kg, Hotelli Helsingille 54 000 kg, Suomen pankille 48 000 kg, J. Heitto oy:lle 40 000 kg, Kyrön pelto oy:lle 36 000 kg, V. Leikas t:melle 36 000 kg, Henkivakuutusyhtiö Suomelle 35 000 kg, maanviljelijä P. Saariselle 32 000 kg, Postisäästöpankille 31 000 kg ja Näppärä oy:lle 18 000 kg.

Vuoden aikana hankitut liha-, kala-, sieni- ja marjamäärät varastoitiin kaupungin teurastamolta varattuun jäädyttämö- ja kylmään tilaan ja säilyivät siellä täysin pilaantumattomina. Tukkuliikkeistä hankittu siirtomaatavara varastoitiin keskusvarastoon Helsinginkadun 24:ään. Kunnalliset laitokset, lukuunottamatta lastentarhoja ja -koteja, varasivat tarvitsemansa siirtomaatavaran suoraan alan tukkuliikkeistä.

Ruoan valmistus ja myynti. Elintarvikekeskuksen ruokatehtaassa valmistettiin vuoden aikana annoksia kansa-, oppi- ja ammattikouluille yhteensä 3 553 892 annosta, yksityisille laitoksille 113 188 annosta, kaupungin työmaaruokaloille 813 652 annosta sekä kaupungin leikkikentille 46 438 annosta.

Valmiita annoksia myytiin 11 kunnalliselle ruokalalle, 58 kansakoululle, 2 ammattikoululle, 36 oppikoululle, 7 leikkikentälle, 2 koulupuutarhalle, kaupungin eristyslaitokselle, työtöville, kultaseppäkoululle, Marian turvakodille, 4 yksityiselle lastentarhalle, Työvalmiusnaiset järjestölle, Vakuutus oy. Fennialle, Holm ab:lle, Invalidisäätiölle, Yhdistyneet villatehtaat oy:lle ja kaupunginvaltuuston sekä -hallituksen määräämiin tilaisuuksiin.

Ruoan myynnistä kertyi tuloja kaupungin omien laitosten osalta 33 365 611 mk eli 37.8 % v:n 1947 vastaavien lukujen ollessa 22 940 355 ja 36.8 % sekä muiden ostajien osalta 28 271 960 mk eli 32.0 %, v. 1947 25 953 963 mk eli 41.4 %.

Menot ja tulot. Kunnalliseen liiketoimintaan liittyvän sosiaalisen näkökohdan johdosta ja siihen katsoen, että elintarvikekeskus sosiaalisena laitoksena toiminnallaan liittyy kaupungin harjoittamaan muuhun toimintaan apurytityksenä tarkoituksella auttaa ja helpottaa päätoimintaa ja alentaa sen kustannuksia, harjoitettiin elintarvikekeskuksen taloudellista toimintaa pääasiassa mainitun periaatteen pohjalla. Varsinaista ansiotarkoitusta ei pidetty ratkaisevana pyrkimyksenä kuin talousarvion puitteissa. Kun laitoksen toiminnassa pyrittiin keskitettyyn ja tehostettuun taloustoimintaan voitiin hinnoittelut pitää hyvin kohtuullisina.

Eri menoeriin määrärahat ja kustannukset jakaantuivat seuraavasti:

Menoerä	Talousarvion mukaan, mk	Tilien mukaan, mk	Säästö (+) tai ylitys (-), mk
Palkkiot	46 800	37 550	+ 9 250
Sääntöpalkkaiset virat.....	11 278 530	15 408 333	— 4 129 803
Tilapäinen työvoima	4 086 850	8 405 850	— 4 319 000
Vuokra	1 458 500	1 489 860	— 31 360
Vedenkulutus	150 000	203 512	— 53 512
Lämpö.....	2 200 000	2 626 495	— 426 495
Valaistus	250 000	237 060	+ 12 940
Kaluston hankinta	1 500 000	1 386 275	+ 113 725

Menoerä	Talousarvion mukaan, mk	Tilien mu- kaan, mk	Säästö (+) tai ylitys (—), mk
Kaluston kunnossapito	500 000	916 289	— 416 289
Tavaraostot	41 000 000	51 873 554	— 10 873 554
Käyttövarat	2 000 000	2 369 099	— 369 099
Korjaukset	150 000	145 841	+ 4 159
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Yhteensä	64 620 680	85 099 718	— 20 479 038

Elintarvikelaitoksen tulot v. 1948 olivat yhteensä 88 190 624 mk ja jakaantuivat seuraaviin eriin: valmiin ruoan toimitus kaupungin laitoksille 33 365 611 mk, raaka-aineiden toimitus kaupungin laitoksille 17 259 940 mk, valmiin ruoan toimitus muille ostajille 28 271 960 mk, raaka-aineiden toimitus muille ostajille 7 461 086 mk ja luontoisedut 1 832 027 mk.